

Mnimon

Vol 42 (2025)

Mnimon

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΜΝΗΜΩΝ

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΓΑΝΑΚΗΣ, Πολεμώντας τη λήθη: Εθνικό αφήγημα και προτεσταντική ιστοριογραφία στη Γαλλία των Βουρβόνων ● ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΙΟΥΡΑΗΣ, Δυσχέρειες στην εδραίωση του φορολογικού μηχανισμού στην επαναστατημένη Πελοπόννησο μέσα από το παράδειγμα της επαρχίας Πύργου ● ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΚΚΙΝΑΣ, Η «αρκιτούργια» του καπετάν Κώστα. Ιστορία μιάς φήμης ● ΣΠΥΡΙΔΟΥΑ ΠΥΡΡΙΑΗ, Μουσειολογική επισκόπηση του περιοδικού *Προμηθεύς* (1890-1892): Το Φωτιστογραφικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Αθηνών και μουσεία Φυσικών Επιστημών του εξωτερικού στο τέλος του 19ου αιώνα ● ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΔΕΔΕ, «Το μάνιλερ και την λόγην αντικαθιστά το ψηροδέλιον και η πέννα». Η ψήφος του στρατού στις εκλογές του 1920 ● ΚΩΣΤΗΣ ΓΚΟΤΣΙΝΑΣ, «Η μάστιγα των ναρκωτικών»: Καταναλωτικές τάσεις και κοινωνικοί φόβοι στην Ελλάδα της Μεταπολίτευσης ● ΝΙΚΟΣ Ε. ΑΛΕΒΥΖΑΚΗΣ, Η μελέτη της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και του θαλάσσιου περιβάλλοντος στη διαδρομή της επιστημονικής σκέψης

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΑΡΑΜΑΝΟΛΑΚΗΣ, Νεοελληνική ιστορία και εκδόσεις στον Μεσοπόλεμο ● ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΟΥ, Το πρόσφατο παρελθόν στην ιστοριογραφία και την εκδοτική παραγωγή του ελληνικού Μεσοπολέμου ● ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΖΙΩΓΑΣ, Εκδοτική παραγωγή, ιστορικά βιβλία και Αριστοτέλη στη μεσοπολεμική Ελλάδα ● ΝΙΚΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, Προς μια επισκόπηση της εκδοτικής παραγωγής του Μεσοπολέμου για την ιστορία του Νέου Ελληνισμού

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΟΥΚΟΣ, Οι σπουδές για την Ελληνική Επανάσταση και η ανανέωση της διδασκαλίας της στην εκπαίδευση ● ΝΙΚΟΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ, Δεκαεμβριανά: Η απαγόρευση του συλλαλητηρίου στο Σύνταγμα

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

Βασιλική Χ. Τζώγα, Χριστίνα Αργιμαντών, Γιώργος Β. Νικολάου, Δημήτρης Δημητρώπουλος, Καλλιόπη Γερονιμάκη, Σίμος Μποζίκης, Χριστίνα Κουεζούρη, Χρήστος Χατζηιωσήφ, Θάνος Αγγελόπουλος

42

ΑΘΗΝΑ 2025

Βéatrice Blandin – Ferdinand Pajor – Marie Bagnoud (επιμ.), Γενεύη και Ελλάδα. Μία φιλία στην υπηρεσία της ανεξαρτησίας

Vassiliki Tzoga

doi: [10.12681/mnimon.44998](https://doi.org/10.12681/mnimon.44998)

Copyright © 2026

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Tzoga, V. (2026). Béatrice Blandin – Ferdinand Pajor – Marie Bagnoud (επιμ.), Γενεύη και Ελλάδα. Μία φιλία στην υπηρεσία της ανεξαρτησίας. *Mnimon*, 42, 281–288. <https://doi.org/10.12681/mnimon.44998>

Βιβλιοκρισίες

Béatrice Blandin – Ferdinand Pajor – Marie Bagnoud (επιμ.), *Γενεύη και Ελλάδα. Μία φίλια στην υπηρεσία της ανεξαρτησίας*, Αθήνα, Fondation Hardt, Musée d'art et d'histoire de Genève, École suisse d'archéologie en Grèce, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, 2022, 200 σ.

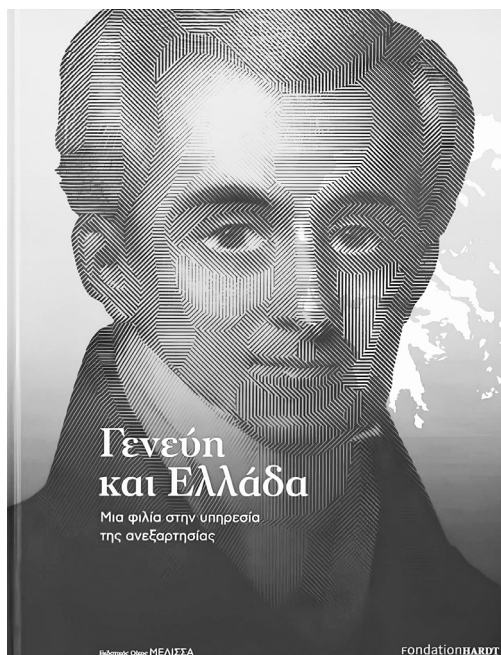
«Une ville dévouée à la cause des Grecs», έγραφε το 1826 αναφερόμενος στη γενέτειρά του, την πόλη της Γενεύης, ο φιλόλογος, καθηγητής της αραβικής γλώσσας στην Académie de Genève και εκδότης Jean-Pierre-Louis Humbert. Ο Humbert επιχειρούσε να συμπυκνώσει σε αυτή την περιεκτική πρόταση την ανιδιοτελή και έμπρακτη αρωγή τόσο των επιφανών Ελβετών φιλελλήνων όσο και των απλών πολιτών της Γενεύης που εμφορούνταν από ένθερμα αλτρουιστικά αισθήματα για τους ομόθρησκούς τους και απογόνους της κλασσικής αρχαιότητας επαναστατημένους Έλληνες. Αξίζει να επισημανθεί ότι η αναφορά αυτή πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του πλούσιου σε ειδήσεις προλόγου, τον οποίο ο Humbert συνέταξε την 20ή Δεκεμβρίου του 1826 ως εκδότης του συγγράμματος του διατρίβοντος στη Γενεύη, μεταξύ των ετών 1826 και 1827, λογίου Φαναριώτη Ιακώβου Ρίζου Νερούλου (1778-1849) υπό τον τίτλο: *Cours de littérature grecque moderne donné à Genève par Jacovaky Rizo Néroulos, ancien premier ministre des hospodars grecs de Valachie et de Moldavie publié par Jean Humbert*. Το έργο συγκροτήθηκε από μία σειρά δημοσίων διαλέξεων του Νερούλου στη Société des Arts, εκδόθηκε στη Γενεύη το 1827 από τον εκδοτικό οίκο του Abraham Cherbuliez et Cie, Libraires, για να ακολουθήσει η αναθεωρημένη και εμπλουτισμένη δεύτερη έκδοσή του, επίσης στη Γενεύη κατά το 1828. Η επιμέλεια μάλιστα του προκειμένου πονήματος είχε ανατεθεί στον ελληνιστή απόφοιτο του Collège de Genève και μετέπειτα –μεταξύ των ετών 1827 και 1829– προσωπικό γραμματέα του Κυβερνήτη της Ελλάδας Ιωάννη Καποδίστρια (1776-1831) Élie-Ami Bétant (1803-1871).

Ο ανά χείρας μεταφρασμένος στην ελληνική γλώσσα τόμος, του οποίου η πρωτότυπη έκδοση φέρει τον τίτλο *Genève et la Grèce. Une amitié au service de l'indépendance* [Béatrice Blandin – Ferdinand Pajor – Marie Bagnoud (eds), Fondation Hardt & Musée d'art et d'histoire de Genève, Genève 2021], συνιστά μία άρτια επιστημονικά και αισθητικά έκδοση, προϊόν της αγαστής επιστημονικής συνεργασίας τριάντα ενός συγγραφέων προερχόμενων κατά κύριο λόγο από την Ελβετία και την Ελλάδα αλλά και από τη Γαλλία, την Αγγλία και τη Γερμανία, οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε πανεπιστήμια, ιδρύματα, μουσειακούς θεσμούς και ιστορικά αρχεία ή ως ανεξάρτητοι ιστορικοί ερευνητές.

Πλαισιώνεται από το πλουσιότατο εικονογραφικό υλικό των εκθεμάτων, δηλαδή από προσωπογραφίες, χαρακτηριστικά, λιθογραφίες, θαλασσογραφίες και ρωπογραφίες με φιλελληνικά θέματα, που φιλοτεχνήθηκαν από τον Claude Bonfond, τον George Philip Reinagle, τον Karl Krazeisen, τον Karl Wilhelm von Heideck, τον Peter von Hees, τον Johann Georg Christian Perlberg, τον Giovanni Boggi, τον Ludovico Lipparini, τον Δανό Adam Friedel, καθώς επίσης και από τον Γάλλο φιλέλληνα αξιωματικό Olivier Voutier, συγγραφέα των *Mémoires du colonel Voutier sur la guerre actuelle des Grecs* (Παρίσι 1823), ο οποίος αποτυπώνει σε αυτά τις «dessinés d'après nature» προσωπογραφίες οπλαρχηγών και πολιτικών. Προεξάρχουσα θέση μεταξύ αυτών κατέχει αναντίρρητα ο επιφανής Γάλλος ζωγράφος Eugène Delacroix (1798-1863), ενώ ο Γάλλος καλλιτέχνης Georges Chaix (1784-1834), που δραστηριοποιήθηκε στη Γενεύη από το 1815, δημιούργησε τον έντονης δραματικής έκφρασης πίνακα *Σκηνή από την άλωση των Ψαρών* (1824) και τον παρουσίασε το 1825 στην έκθεση της Société des Amis des Beaux – Arts de Genève. Επίσης, περιέχει περίτεχνα επιτραπέζια επίχρυσα ρολόγια με διακόσμηση εμπνευσμένη από το λόρδο Μπάουρον, έργα γλυπτικής, αρχαιακά τεκμήρια, πολύτιμα προσωπικά αντικείμενα, παλαιύτσα, χάρτες, βιομηχανικά προϊόντα με φιλελληνική θεματολογία, προσερχόμενα από εργαστήρια της Γαλλίας (Alsace, Toulouse, Montereau).

Ο υπό εξέταση συλλογικός τόμος συνοδεύεται από παραρτήματα που συμπεριλαμβάνουν χρονολόγιο, ενδεικτική βιβλιογραφία, πρόσθετη νεότερη βιβλιογραφία, συμπληρωματική βιβλιογραφία των κειμένων υπό μορφή παραπομπών, πηγές των εικόνων και ευρετήριο των κυρίων ονομάτων. Χαρακτηρίζεται από υψηλές επιστημονικές αξιώσεις αξιοποιώντας στο έπακρον τη διεπιστημονική προσέγγιση, ερμηνεία και αποτίμηση των γεγονότων, καθώς σύγκειται από εβδομήντα ευθύνοπτες ή εκτενέστερες μελέτες με τεκμηρίωση από αρχαιακές, πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές, αποτελώντας κατά συνέπεια ουσιώδεις συμβολές στον τομέα της επιστημονικής έρευνας του ελβετικού φιλελληνισμού. Ο τόμος λειτουργεί δυναμικά ως ένα εφιαλτήριο αφενός για τους φιλόστορες αναγνώστες, οι οποίοι επιθυμούν να εντρυφήσουν στη διαχρονικά αμφίδρομη πολιτιστική σχέση Ελβετίας και Ελλάδας, αφετέρου ως *instrumentum studio-rum* για τους εξειδικευμένους επιστήμονες, οι οποίοι μελετώντας επισταμένως το περιεχόμενό του θα αντιληφθούν ότι μπορεί επάξια να κατέχει μία θέση στη σύγχρονη βιβλιογραφική παραγωγή που άπτεται θεμάτων διερεύνησης του ελβετικού φιλελληνισμού αλλά και γενικότερης επισκόπησης του ευρωπαϊκού φιλελληνικού κινήματος, το οποίο εκδηλώθηκε κατά τις τρεις πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα ως μία πολυπαραγοντική αντανάκλαστική αντίδραση άμεσου ενσταντισμού του αιτήματος που έθετε η Ελληνική Επανάσταση για διεκδίκηση αναπαλλοτρίωτων δικαιωμάτων.

Η πρωτοβουλία για την έκθεση «Genève et la Grèce. Une amitié au service de l'indépendance», που φιλοξενήθηκε στο Musée d'art et d'histoire de Genève

(15 Οκτωβρίου 2021 – 13 Φεβρουαρίου 2022) και εγκαινιάστηκε παρουσία της υπουργού Πολιτισμού της Ελληνικής Δημοκρατίας Λίνας Μενδώνη, ανήκει στον τότε διευθυντή του Ιδρύματος Hardt και ομότιμο καθηγητή της Αρχαίας Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Λωζάννης Pierre Ducrey, με έναυσμα την επέτειο της διακοσιετηρίδας της Ελληνικής Επανάστασης. Τα εκθέματα αποτέλεσαν δάνεια από μουσειακούς φορείς, αρχεία και ιδιωτικές συλλογές του ελλαδικού χώρου, όπως το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο (Αθήνα), το Μουσείο Καποδίστρια – Κέντρο Καποδιστριακών Μελετών (Κέρκυρα), το Μουσείο Μπενάκη Ελληνικού Πολιτισμού (Συλλογή Ευστάθιου

Ι. Φινόπουλου), το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο – Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, την Εταιρεία για τον Ελληνισμό και Φιλελληνισμό – Μουσείο Φιλελληνισμού (Αθήνα), την Ιδιωτική Συλλογή Αθανασίου & Μαρίνας Μαρτίνου, καθώς και από μουσεία, βιβλιοθήκες, κρατικά και ιδιωτικά αρχεία και ιδιώτες συλλέκτες της Ελβετίας (Γενεύη, Βέρνη, Λωζάννη, Neuchâtel, Nyon, Winterthur, Zofingen, La Tour-de-Peliz).

Ο τόμος διαρθρώνεται σε τέσσερα μέρη που εκτείνονται χρονικά από τα έτη 1813-1814, όταν λήγουν οι Ναπολεόντειοι Πόλεμοι και η Ευρώπη εισέρχεται σε μία ρευστή χρονική περίοδο, που κυριαρχεί η απόπειρα αναβίωσης του Ancien Régime σε συνδυασμό με τη διάχυτη ανάγκη εγκαθίδρυσης μίας νέας τάξης πραγμάτων, μέχρι και τη σημερινή εποχή. Στο πρώτο μέρος, που τιτλοφορείται «Το μοίρασμα της Ευρώπης και οι προκλήσεις για την Ελβετία» (σ. 22-57), εξέχουσα θέση κατέχει ο πολιτικός, γεωπόνος, εκδότης από το 1796 του περιοδικού *Bibliothèque Britannique* και δεινός διπλωμάτης Charles Pictet de Rochemont (1755-1824).

Στο δεύτερο και εκτενέστερο μέρος, που φέρει τον τίτλο «Η Ελληνική Επανάσταση και το φιλελληνικό κίνημα στην Ευρώπη» (σ. 60-133) δεσπόζει η προσωπικότητα του γαλλικής καταγωγής τραπεζίτη της Γενεύης Jean-Gabriel Eynard (1775-1863), διαπρύσιου φιλέλληνα με μεγαλεπήβολο φιλελληνικό έργο αλλά και επαίοντα του χρηματοπιστωτικού τομέα, ιδρυτή του πρώτου εθνι-

κού τραπεζικού οργανισμού (1841) στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος. Ο Γάλλος πολιτικός François-Jean-Léon de Malleville (1803-1879) προέβη το 1846 στη Γαλλική Βουλή των Αντιπροσώπων στην εξής δήλωση: «c'est un simple citoyen de Genève, M. Eynard, qui a appelé toute l'Europe au secours de la Grèce».¹ Παράλληλα, το τραγικό γεγονός της ηρωικής εξόδου του Μεσολογγίου, την 11η Απριλίου του 1826, αναρρίπισε τα φιλελληνικά αισθήματα και μία σειρά εκδηλώσεων «au profit des Grecs», που περιελάμβανε κοντσέρτα, όπως στο παρισινό *Tivoli – Vauxhall* την 28η Απριλίου 1826, συναυλίες στη Société de Musique de Genève και στον Jardin botanique de Genève, δημοπρασίες βιβλίων «pour les Hellènes» από τα βιβλιοπωλεία Cherbuliez και Barbezat & Delarue, και πωλήσεις πινακών, απέφερε σημαντικά έσοδα υπέρ της διεθνοποιημένης πλέον ελληνικής υπόθεσης. Διακεκριμένοι Ελβετοί, έμπλοιο φιλελληνικών αισθημάτων, υπήρξαν επίσης ο εκδότης και αρχισυντάκτης της εφημερίδας *Ελληνικά Χρονικά*, μεταξύ των ετών 1824 και 1826, στο Μεσολόγγι, Johann Jakob Meyer (1798-1826), ο Benjamin Constant (1767-1830) με το φιλελληνικό μανιφέστο του *Appel aux nations chrétiennes en faveur des Grecs* (Παρίσι 1825), καθώς και ο Juste Olivier με το έμμετρο σύνθεμά του *Marcos Botzaris au Mont Aracynthe*, το 1825, για τον διαγωνισμό που είχε προκηρύξει η Académie de Lausanne.

Το τρίτο μέρος, υπό τον τίτλο «Δημιουργία του ελληνικού κράτους» (σ. 136-165), που εδράζεται κυρίως στην πρόσφατη μελέτη του ομότιμου καθηγητή του Πανεπιστημίου Κρήτης Χρήστου Λούκου: *Ιωάννης Καποδίστριας. Μια απόπειρα ιστορικής βιογραφίας* (Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2022) εστιάζει στο πολυσχιδές έργο του Ιωάννη Καποδίστρια, ο οποίος ως εκλεγμένος με το Ψήφισμα ΣΤ' (3 Απριλίου 1827) της (κατ' επανάληψιν) Γ' Εθνοσυνέλευσης της Τροιζήνας Κυβερνήτης της Ελληνικής Πολιτείας αποδύθηκε στην εκ βάθρων αναδιοργάνωση όλων των κομβικών τομέων που συγκροτούν ένα σύγχρονο ευνομούμενο κράτος (state building). Ωστόσο, παράλειψη συνιστά η απουσία μνείας από τον τόμο της σημαντικής ίδρυσης, το 1829, από τον Καποδίστρια «Γραμματείας επί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου (sic) Παιδείσεως».²

Στο τέταρτο και τελευταίο τμήμα, που τιτλοφορείται «Η ελληνοελβετική φιλία στο πέρασμα του χρόνου» (σ. 168-179), εξετάζονται οι διμερείς σχέσεις Ελβετίας και Ελλάδας, που εδραιώνονται το 1815 στο Συνέδριο της Βιέννης και διατηρούνται σε πολιτιστικό-επιστημονικό επίπεδο αναλλοίωτες έως και τον παρόντα χρόνο.

Επιβεβλημένη κρίνεται η ιδιαίτερη μνεία των κειμένων που εμπεριέχονται στον τόμο και προέρχονται από τη γραφίδα του ζεύγους των Ελβετών φιλελλήνων

1. Édouard Chapuisat, «Lettres de J.-G. Eynard relatives à la Grèce (1841-1843) publiées avec une introduction et des notes», *Bulletin de la Société d'histoire et d'archéologie de Genève* 4/3 (1916), σ. 97-98.

2. *Γενική Εφημερίς της Ελλάδος*, αρ. 73, 26.10.1829, σ. 293-294.

ιστορικών Bertrand Bouvier (1929-2025) και Michelle Bouvier-Bron. Ειδικότερα ο αοίδιμος καθηγητής στην έδρα της νεοελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας του Τμήματος Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Γενεύης (από το 1979 μέχρι την αφυπηρέτησή του, το 1995), αντεπιπέλλον μέλος της Ακαδημίας Αθηνών στην Τάξη των Γραμμάτων και Καλών Τεχνών από το 1997, χαλκέντερος και εμβριθής μελετητής ανεξερεύνητων πτυχών της Ιστορίας του Νεότερου Ελληνισμού Bertrand Bouvier, συνέταξε το κείμενο για τον Élie-Ami Bétant.³ Η *Journal de Genève* στο φύλλο της 8ης Νοεμβρίου του 1827 (αρ. 46, σ. 1) ενημέρωνε το αναγνωστικό της κοινό για την αναχώρηση του Καποδίστρια ως εξής: «Il a choisi pour son secrétaire privé un de nos jeunes théologiens, M. Bétant, qui jouissait depuis long-temps de sa confiance». Ο Bétant διατέλεσε επίσης Πρόξενος του Ελληνικού Βασιλείου στη Γενεύη έχοντας διοριστεί το 1867 από τον βασιλιά Γεώργιο Α' (1845-1913) έως και τον θάνατό του τη 17η Οκτωβρίου 1871.

Η έγκριτη ιστορικός Michelle Bouvier-Bron με πλούσια εργογραφία στο πεδίο της επιστημονικής έρευνας του φιλελληνικού κινήματος στην Ελβετία, απόρροια της επίμοχθης αναδίφησης των κρατικών και ιδιωτικών αρχείων της Γενεύης και της Λωζάννης, συνέταξε πέντε ευσύνοπτα κείμενα που ουσιαστικά συγκεφαλαιώνουν τα πορίσματα των προγενέστερων μελετών της και έχουν τους εξής θεματικούς άξονες: α) οι προσωπικοί δεσμοί του Καποδίστρια με την Ελβετία, β) η ίδρυση των ελβετικών φιλελληνικών επιτροπών και η υποδοχή που αυτές (αρχικά εκείνες της γερμανόφωνης Ελβετίας, όπως του Schaffhausen, του Winterthur, της Luzern, του Aargau, της Basel, του Zofingen, και στη συνέχεια της Γενεύης και της Λωζάννης) επεφύλαξαν στους πρόσφυγες από τις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες, οι οποίοι μετά τη δυσμενή έκβαση των στρατιωτικών επιχειρήσεων του Γενικού Επιτρόπου της Αρχής Αλέξανδρου Υψηλάντη (1792-1828) και την πανωλεθρία που υπέστη ο Ιερός Λόχος στο Δραγατσάνι (Drăgășani) (7 Ιουνίου 1821) κατέφυγαν στο Κισνόβιο (Chișinău) της όμορης περιφέρειας της Βεσσαραβίας και την Οδησσό, για να κατευθυνθούν το 1823 μέσω Πολωνίας και Γερμανίας στην Ελβετία, γ) η ηγετική θέση της εμβληματικής μορφής του ελβετικού φιλελληνισμού Jean-Gabriel Eynard στο μεγαλόπνοο έργο της συλλογής, διαχείρισης, αποστολής και ορθολογικής διανομής οικονομικών πόρων, τροφίμων, ιατροφαρμακευτικού και πολεμικού υλικού. Την επίβλεψη του προκειμένου εγχειρήματος είχε αναλάβει ο έμπορος από το Λιβόρνο Tommaso Petrini αρχικά στα Κύθηρα και στη συνέχεια, κατά το χρονικό διάστημα Ιουλίου-Αυγούστου 1826, στο Νάυπλιο (Napoli de Romanie) και δ) η έλευσης και διαμονή στην Ελλάδα κατά τα έτη 1827-1829

3. Για τις εκτενέστερες μελέτες του B. Bouvier αναφορικά με το πρόσωπο του Bétant, βλ. Μάρθα Βασιλειάδη, «Bertrand Bouvier. Ένας επιφανής λόγιος», *Ελληνικά* 66/2 (2016), σ. 17-36.

του Ελβετού ιατρού Louis-André Gosse (1791-1873) ως μέλους της θεσμικής επιτροπής που ο Eynard είχε συστήσει στην Ύδρα για την χρηστή διαχείριση των χρηματικών δωρεών των φιλελληνικών επιτροπών και την αποτροπή φαινομένων κατάχρησης και διασπάθισης. Πρέπει να επισημανθεί ότι στο Gosse ανατέθηκε από τον Καποδίστρια και η οργάνωση της καταπολέμησης του μείζονος προβλήματος της επιδημίας της πανώλης, που ενέσκηψε το 1828 στην Πελοπόννησο και η οποία είχε μεταδοθεί από τα αιγυπτιακά στρατεύματα του Ιμπραήμ, μετά τις αποβατικές επιχειρήσεις του (1825), ενώ σταδιακά είχε εξαπλωθεί και στα νησιά του Αργοσαρωνικού.

Οι απαρχές της σχέσης του Καποδίστρια με την Ελβετία ανάγονται στον Νοέμβριο του 1813, όταν εκείνος αναλαμβάνει ως *Envoyé Extraordinaire Ministre plénipotentiaire de S. M. l'Empereur de toutes les Russies en Suisse* (από το 1814) τη διεκπεραίωση της πρώτης διπλωματικής αποστολής του. Ο Αλέξανδρος Α' (1777-1825) εμφορούμενος από τις φιλελεύθερες ιδέες που του είχε ενσταλάξει από το 1784 ο Ελβετός παιδαγωγός του, νομικός και υπέρμαχος της ανεξαρτησίας του καντονιού του Vaud Frédéric-César de La Harpe (1754-1838), επεδίωκε να καταστεί ρυθμιστικός παράγοντας στην οικοδόμηση μίας μεταναπολεόντειας νέας ευρωπαϊκής τάξης πραγμάτων. Η αναθεώρηση και επικύρωση από την Ομοσπονδιακή Δίαιτα ενός βιώσιμου ελβετικού Συντάγματος που θα εγγυάτο και θα διασφάλιζε την αρχή της τήρησης διαρκούς ουδετερότητας και του απαραβίαστου της επικράτειας της Ελβετίας, καθιστώντας αυτήν χώρα στρατηγικής σημασίας για την Ευρώπη, επιτεύχθηκε τον Σεπτέμβριο του 1814 με την καταλυτική συμβολή του Καποδίστρια. Κατά την ίδια χρονική περίοδο, έρχεται σε επαφή με τον πρωτοπόρο της σύγχρονης παιδαγωγικής επιστήμης Johann Heinrich Pestalozzi στο Yverdon του καντονιού του Vaud αλλά και με τον γεωπόνο και παιδαγωγό Philipp Emanuel von Fellenberg στο Hofwyl της Βέρνης.

Τον Μάιο του 1814, στο τέλος του πρώτου Συνεδρίου των Παρισίων, ο Καποδίστριας είχε την ευκαιρία να γνωριστεί με τον de La Harpe, που είχε αναλάβει την εκπροσώπηση του καντονιού του Vaud, και βεβαίως να έλθει σε επαφή με τον πολιτικό και διπλωμάτη Charles Pictet de Rochemont αναπτύσσοντας, εκτός της εποικοδομητικής συνεργασίας μαζί του, και έναν μακροχρόνιο φιλικό δεσμό. Στο πλαίσιο της ίδιας χρονικής περιόδου, δηλαδή των δύο Διασκέψεων των Παρισίων (Απρίλιος-Μάιος 1814 και Νοέμβριος 1815) και του Συνεδρίου της Βιέννης (Σεπτέμβριος 1814 – Ιούνιος 1815), άρχισε να έχει τις πρώτες επαφές με τον Eynard, για να συσφιχθούν εν τέλει οι σχέσεις τους στο Συνέδριο της Aix-la-Chapelle (Οκτώβριος-Νοέμβριος 1818), με τον τελευταίο να αποτελεί πλέον μέλος του Συμβουλίου του Μεγάλου Δούκα της Τοσκάνης Φερδινάνδου Γ'.

Είναι εξαιρετικά σημαντική η παρουσίαση στην έκθεση του διπλώματος τιμητικής πολιτογράφησης του Καποδίστρια, με το οποίο ανακηρύσσεται επίτιμος

πολίτης των καντονιών του Vaud και της Γενεύης, την 25η και την 28η Μαΐου 1816, αντίστοιχα, συντεταγμένου από τους Συνδίκους και το Συμβούλιο του Κράτους της Πολιτείας και του Καντονιού της Γενεύης, και τοποθετημένου μαζί με την κέρινη σφραγίδα της Γενεύης μέσα σε χρυσό κουτί με εγχάρακτη χρυσή αφιερωματική επιγραφή. Τα τιμητικά αυτά δώρα, κατασκευασμένα από τον περιώνυμο ελβετικό οίκο υψηλής ωρολογοποιίας Moulinié (Jean-François) Bautre & Moynier, απόκεινται στο Μουσείο Καποδίστρια – Κέντρο Καποδιστριακών Μελετών στην Κέρκυρα.

Η δεύτερη περίοδος παραμονής του Καποδίστρια στη Γενεύη, στον αριθμό 10 της οδού Hôtel-de-Ville, έχει ως χρονικό σημείο εκκίνησης τον Νοέμβριο του 1822, όταν πλέον έχει εγκαταλείψει την προγενέστερη διπλωματική του καριέρα στο ρωσικό Υπουργείο Εξωτερικών και έχει αναχωρήσει από την Αγία Πετρούπολη, την 8η/20ή Αυγούστου του 1822. Κατά τη δεύτερη παραμονή του στη Γενεύη, η οποία, σύμφωνα με το Bétant, υπήρξε «une ville qui pendant quatre années fut pour lui une seconde patrie», ο Καποδίστριας ευφυώς χρησιμοποίησε προς όφελος του ελληνικού ζητήματος το ισχυρό έρεισμα πολιτικών διασυνδέσεων και κοινωνικών επαφών που διέθετε με επίλεκτες προσωπικότητες του ελβετικού δημόσιου βίου. Ο Augustin-Pyramus de Candolle, μάλιστα, εισηγήθηκε στη Société de Lecture de Genève τη χορήγηση σε εκείνον του σπάνιου προνομίου να δανείζεται βιβλία από τη βιβλιοθήκη της. Η παραμονή στη Γενεύη του Καποδίστρια, του «grand homme d'État», σύμφωνα με τον É. Chapuisat, έληξε την 6η Νοεμβρίου του 1827, όταν αναχωρεί οριστικά για την Ελλάδα, ως εκλεγμένος Κυβερνήτης του νεότευκτου ελληνικού κράτους, συνοδευόμενος μεταξύ άλλων και από τον Ιάκωβο Ρίζο Νερουλό. Πρέπει εδώ να επισημάνουμε ότι αποσιιάζει από τον τόμο μία εκτενέστερη αναφορά στο πρόσωπο του Ρίζου Νερουλού. Η Anna Eynard-Lullin έφτιαξε μία écharpe με τα ελληνικά χρώματα και τη δώρισε στον Καποδίστρια, λίγο πριν από την αναχώρησή του από τη Γενεύη, η οποία σήμερα εκτίθεται στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει και στην υπέροχη προσωπογραφία (λάδι σε καμβά, περ. 1810) της Anna-Charlotte-Adélaïde Eynard-Lullin (de Châteaueuvieux) (1793-1868), φιλοτεχνημένη από τον γεννημένο στη Γενεύη ζωγράφο Firmin Massot, που ανήκει στη μόνιμη συλλογή του Musée d'art et d'histoire de Genève. Η Anna Eynard-Lullin στο πλαίσιο της διεξαγωγής των εργασιών του Congrès dansant της Βιέννης, όταν συνόδευσε τον σύζυγό της Eynard, που συμμετείχε στην αντιπροσωπία της Γενεύης μαζί με τον θείο της Charles Pictet de Rochemont, είχε τη δυνατότητα να ασκήσει μία οιονεί πολιτιστική διπλωματία για την προώθηση των ελβετικών ζητημάτων επιβεβαιώνοντας απόλυτα τον χαρακτηρισμό «πρέσβειρα γοητείας στη Βιέννη», που της προσδίδει η συγγραφέας του σχετικού κειμένου Béatrice Blandin.

Στο πλαίσιο του αδρομερούς περιγράμματος του φιλελληνικού κινήματος στην Ελβετία εντάσσεται και η Société de Genève en faveur des Grecs (είχαν

προηγηθεί χρονικά αυτές της Βέρνης και της Ζυρίχης), η οποία συστήθηκε παρόντος του Ιωάννη Καποδίστρια, την 27η Αυγούστου του 1825, στο Château de Coppet με πρόεδρο τον Guillaume Favre-Bertrand. Προϋπήρξε και η πρόωμη μορφή της ήδη από τον Νοέμβριο του 1821, με πρόεδρο τον λουθηρανό κληρικό Georg Wilhelm Gerlach και συνδρομητές επιφανή μέλη οικογενειών της αστικής τάξης της Γενεύης, όπως π.χ. οι Vernet, Vaucher, Duval, Cellérier, Maunoir, αλλά και εξέχουσες προσωπικότητες, όπως ο παιδαγωγός, ζωγράφος, χαράκτης, γελοιογράφος Rodolphe Töpffer, ο νομικός και πολιτικός Pellegrino Rossi, η ζωγράφος Suzanne-Élisabeth Eynard (née Châtelain) (1775-1844), που μας παρέδωσε και μία προσωπογραφία του Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου (1791-1865) με φαναριώτικη ενδυμασία, ο συγγραφέας Karl-Victor von Bonstetten, ο François Théremin κ.ά. Τον συντονισμό της δράσης της παράλληλα με αυτή της Comité établi à Lausanne en faveur des Grecs και της Association Philanthropique de Paris επωμίστηκε ο Eynard κινούμενος άκωνως μεταξύ Φλωρεντίας, Παρισίων και Γενεύης, και χρησιμοποιώντας ένα πανευρωπαϊκό δίκτυο διασυνδέσεων και διαύλων επικοινωνίας, συνεπικουρούμενο τόσο από τον γαλλόφωνο ελβετικό Τύπο (*Gazette de Lausanne et Journal Suisse, Journal de Genève* και *Courrier du Léman*) όσο και από τις τεκτονικές στοές της Γενεύης L'Union des Cœurs και La Fidelité.

Η πολυδιάστατη δράση έγκριτων ερευνητικών κέντρων και πνευματικών ιδρυμάτων, όπως το Ίδρυμα Hardt (Fondation pour l'étude de l'Antiquité classique) που εδρεύει στο Vandœuvres και ιδρύθηκε το 1949 από τον Γερμανό βαρόνο Kurd von Hardt, συνιστώντας τον κύριο εκφραστή των διεπιστημονικών και διαπολιτισμικών σχέσεων με την Ελλάδα, και η Ελβετική Αρχαιολογική Σχολή με έδρα την οικία του ναυάρχου και βουλευτή των Ψαρών Κωνσταντίνου Νικοδήμου (1796-1879) στην Ερέτρια, μεμονωμένες ιδιωτικές πρωτοβουλίες όπως αυτή του Charles Pictet, τραπεζίτη και απογόνου του Charles Pictet de Rochemont, που ενσαρκώνουν τον όρο «νεοφιλελληνισμός», αλλά και η απονομή από την Ελληνική Πολιτεία τιμητικών διακρίσεων τόσο σε σύγχρονες προσωπικότητες της Ελβετίας με έμπρακτο φιλελληνικό έργο όσο και σε απογόνους ιστορικών προσωπικοτήτων του ελβετικού φιλελληνικού κινήματος του 19ου αιώνα, αναντίλεκτα συντείνουν στη διαχρονική σύσφιξη των ιστορικών διακρατικών δεσμών μεταξύ Ελβετίας και Ελλάδας.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ Χ. ΤΖΩΓΑ